

НАРОДНАЯ ПЕСНЯ ЯК СРОДАК ЭСТЭТЫЧНАГА ВЫХАВАННЯ МОЛАДЗІ

У апошнія гады павялічылася ўвага да праблемы тэорыі і практыкі эстэтычнага выхавання моладзі. Неабходнымі ўмовамі фарміравання сучаснай гарманічна развітай асобы з'яўляюцца багацце яе духоўнай культуры, інтэлектуальны патэнцыял, высокія маральныя каштоўнасці і эстэтычны густ. Эстэтычнае выхаванне моладзі прадугледжвае развіццё эмацыянальна-пачуццёвай сферы, навывкаў успрымання розных відаў мастацтва, прыгажосці прыроды і рэальнай рэчаіснасці ў шырокім сэнсе слова, уменне даць ім правільную эстэтычную ацэнку.

Адным з важных сродкаў фарміравання ўсебакова развітай, духоўна багатай асобы з'яўляецца вусная народная творчасць. Яна ахоплівае розныя праявы народнай культуры, у тым ліку музычнае, харэаграфічнае, дэкаратыўна-прыкладное і іншыя віды народнага мастацтва. Фальклор з'яўляецца неаддзяльным нацыянальным багаццем, велізарным пластом духоўнай культуры народа, які складаецца калектыўнымі намаганнямі многіх пакаленняў на працягу многіх стагоддзяў. Выхаваўчы патэнцыял фальклору бязмежны. Ён садзейнічае духоўнаму, патрыятычнаму, сацыяльнаму, этычнаму і эстэтычнаму выхаванню моладзі. Сёння наша грамадства адраджае забытыя традыцыі даўніны, выкарыстоўваючы народны вопыт і ствараючы новыя мадэлі выхаваўчых тэорый і практык.

Мацней за ўсё засваенню духоўных каштоўнасцей садзейнічае нацыянальнае музычнае мастацтва. Яе змест пранікнуты ідэяй эстэтычнага выхавання моладзі. Беларуская народная музыка літаральна поўная эстэтычнага сэнсу, які надае кожнаму твору, незалежна ад яго жанру і зместу, высокае, сапраўды мастацкае гучанне [1, с. 129].

Адным з найбольш важных і эфектыўных сродкаў эстэтычнага выхавання ў музычным мастацтве з'яўляецца народная песня. Народныя песні – гэта частка ад усёй вусна-паэтычнай творчасці народа, якая мае самы кароткі шлях да сэрца мільёнаў, бо найбольш моцна і непасрэдна ўдзейнічае на пачуцці людзей. Народныя песні ўвабралі ў сябе найвышэйшыя нацыянальныя каштоўнасці, арыентаваныя толькі на дабро, на шчасце чалавека. Галоўнае прызначэнне песень – выхаваць любоў да прыгожага, выпрацаваць эстэтычныя погляды і густы ў моладзі.

У народных песнях у паэтычных вобразах і малюнках паказаны сацыяльнае становішча чалавека, яго побыт, мараль і светапогляд на кожным этапе гістарычнага развіцця грамадства, перададзены ўсе найважнейшыя падзеі, перамены і зрухі ў жыцці народа. Песня найлепшым чынам выяўляла этычную і эстэтычную сутнасць асобы.

Выдатны знаўца беларускіх народных песень народны артыст СССР Р. Р. Шырма пісаў: «Шмат мудрасці, трывогі і радасці, святла і горычы, шчырай любові і праўды захавала ў сваіх скарбах беларуская народная песня. Яна зарадзілася ў далёкія часы гісторыі народа, разам з ім расла і развівалася, пераказваючы мастацкімі вобразамі долю і нядолю многіх пакаленняў, адлюстроўваючы доўгі гістарычны шлях» [2, с. 122].

Эстэтычны кантэкст беларускіх народных песень цесна ўзаемазвязаны з эстэтычнымі і маральнымі ўяўленнямі народа. Вясельныя, працоўныя, любоўна-лірычныя песні ўсхваляюць не толькі чалавечыя пачуцці, родны дом; у гэтых творах праслаўляюцца маральна-эстэтычныя якасці – дабрывя, сціпласць, вернасць, гасціннасць і гумар [1, с. 129]. Педагагічная каштоўнасць песні ў тым, што прыгожаму спеву вучылі, а гэта, у сваю чаргу, фарміравала ў моладзі любоў да прыгажосці і дабрыві.

Раней у народзе ніколі спецыяльна не гаварылася і не патрабавалася ад моладзі, каб яна вывучала матчыны песні, любіла іх і берагла. Гэта было зразумела само сабой: песні ад калыскі перадаваліся дзецям, успрымаліся і пераймаліся імі, як і многія іншыя духоўныя набыткі бацькоў. Маладыя проста чулі душой – гэта трэба, без гэтага ты будзеш як бы несапраўдны чалавек на зямлі, не такі, як усе добрыя людзі.

Вывучэнне народных песень зусім не азначае, што трэба прывіваць моладзі ўстарэлыя, архаічныя густы і погляды на жыццё, характэрныя для многіх даўнейшых песень. Трэба браць з фальклорнай традыцыі тое, што не страціла сваіх вартасцей і ў сучаснасці. А такога матэрыялу ў беларускім нацыянальным песенным фальклору вельмі і вельмі многа. Гэта народныя песні пра каханне, пра любоў і павагу да бацькоў, да працы, да свайго бацькоўскага краю. Пры выкарыстанні духоўных скарбаў фальклору маецца больш магчымасцяў засцерагчы моладзь ад шкодных спакус і крывых шляхоў, даўшы ім сапраўды народнае эстэтычнае выхаванне. Для гэтага і неабходна ўзбуджаць у маладога пакалення цікакасць і павагу да песеннага фальклору, як важнейшага сродку эстэтычнага выхавання. Нельга, каб у народзе заглохла, спынілася імкненне да сваёй уласнай паэтычнай творчасці. Шмат выдатных людзей аддалі доўгія гады свайго жыцця справе збірання, даследавання і папулярызацыі родных песень. Гэта такія імёны, як Ян Чачот і Іван Насовіч, Еўдакім Раманаў і Мікалай Нікіфараўскі, Павел Шэйн і Уладзімір Дабравольскі, Міхаіл Федароўскі і Яўхім Карскі, Рыгор Шырма і Генадзь Цітовіч, Зінаіда Мажэйка і іншыя фалькларысты.

Беларускія народныя песні, у тым ліку і многія даўнія традыцыйныя, не трацяць сваёй жыццяздольнасці і сэння, актыўна і арганічна ўваходзяць у паўсядзённы побыт народа, задавальняючы яго духоўныя запатрабаванні, спрыяючы ідэйнаму і эстэтычнаму выхаванню. Такім чынам, народныя песні, як і ўся народная паэзія наогул, з'яўляюцца важным сродкам патрыятычнага, сацыяльнага, этычнага і эстэтычнага выхавання моладзі. Неабходна прывіваць моладзі любоў да народнай паэтычнай творчасці, да народных песень, каб новыя пакаленні вы-

расталі разумнымі і сур'ёзнымі гаспадарамі свайго лёсу, зямлі і краіны, каб яны былі ўзброены сапраўды народным поглядам на жыццё, на правы і абавязкі чалавека.

Літаратура

1. Гаўрына, Л. Песенны фальклор як аснова духоўнага развіцця моладзі [Электронны рэсурс] / Л. Гаўрына. – 2011. – Рэжым доступу: <http://repository.buk.by:8080/xmlui/handle/123456789/2967>. – Дата доступу: 28.08.2016.
2. Гуд, Н. Эстэтычнае выхаванне моладзі сродкамі святаў і абрадаў [Электронны рэсурс] / Н. Гуд. – 2015. – Рэжым доступу: <http://repository.buk.by:8080/xmlui/handle/123456789/7005>. – Дата доступу: 28.08.2016.
3. Казакова, І. В. Беларускі фальклор: вучэб. дапам. / І. В. Казакова. – Мінск : Выд. центр БДУ, 2007. – 309 с.
4. Клімовіч, Л. Нацыянальнае харавое мастацтва ў эстэтычным выхаванні моладзі [Электронны рэсурс] / Л. Клімовіч, А.В. Пекуцька. – 1997. – Рэжым доступу: <http://repository.buk.by:8080/xmlui/handle/123456789/3058>. – Дата доступу: 28.08.2016.